

Az iskola és a szülői ház közötti kapcsolatok új formái, lehetőségei napjainkban

„Nem tud az ember sohasem elég jó lenni
ahhoz, hogy termésbe hozzon minden csírárt,
mely ott szunnyad a gyermek lelkében.”

Kemény Gábor

AZ ISKOLA ÉS A CSALÁD ÖSSZEFOGÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE

A családdal, a szülői házzal való együttműködés a gyermek sokoldalú, egészséges és harmonikus fejlődése szempontjából alapvető fontosságú. Általános tapasztalataink alapján napjainkban a család és az iskola kapcsolata meglehetősen ötletszerű, spontán, felszínes. Ebből következően az együttműködés alig érzékelhető hatással van az iskola és a család belső életére, a tanulók személyiségének fejlődésére.

„... az ifjúság nevelése csak az iskola és a család harmonikus összefogásával, következetes együttműködésével és felelősségteljes munkájával valósítható meg.” [1] Ennek az együttműködésnek az alapja a feltétlen és kölcsönös bizalom a szülők és nevelők között.

Helyi kezdeményezéseink évek óta azt célozzák, hogy tanítványaink egyenletes, folyamatos fejlődése érdekében szorosan együttműködjünk szüleikkel. Úgy érezzük, hogy a gyermekekért közös felelősséget kell viselni a szülőknek és a pedagógusoknak, vagyis a legmesszebbmenőkig partnerré kell válni a nevelésben, hiszen közös dolgainkat csak közös erőfeszítéssel lehet véghezvinni. Mindkét fél érdeke, hogy a gyermek miatt közeledjék egymáshoz, a kezdeményező szerepet azonban — véleményünk szerint — a nevelőknek kell vállalniuk.

A család és az iskola együttműködésének alapvető tartalmi célja a szülő és a pedagógus nevelési egységének kialakítása. Csak azonos követelmények felállítása esetén mutatkozhat eredmény, pozitív irányú javulás a gyermekek iskolai munkájában, otthoni magatartásában. Hogy még eredményesebb lehessen az iskola és a család együttműködése, ahhoz az is szükséges, hogy a nevelők szélesebb körben mutassák be az iskola nevelő-oktató munkáját, a pedagógusok és a tanulók együttműködését, és őszintén tárják fel nehézségeiket, problémáikat. Az a véleményünk, hogy a szülőknek meg kell ismerniük a mai iskolát, annak új törekvéseit, a megoldandó feladatokat.

A pedagógusok és a szülők — ha eredményesen akarnak tevékenykedni a tanulók nevelése érdekében — *összhangolva, csak egymást segítve végeztetik munkájukat.*

KÖZÖS PROGRAMOK

Tanítványaink érzelmi életében, fejlődésében nagy szerepet játszanak az osztály (és a napközi otthon) közös rendezvényei, programjai. Sokszor panaszkodnak a szülők amiatt, hogy keveset vannak együtt gyermekeikkel, s a rövid együttlét nem elegendő megismerésükhöz, családi élmények nyújtásához. Holott „A szülő és gyermek kapcsolatában ... korántsem az együtt töltött idő mennyisége a legfontosabb, hanem az együttlét harmóniája, kölcsönös gyönyörűsége ...”. [2]

Ezt igyekszünk mi is a szülőkkel megértetni, s ezt a harmóniát, kellemes együtt-

lélet próbáljuk megteremteni az iskolai életben is. *Osztályunk, ill. az ebből alakult napközis csoportunk életének minden mozzanatát* — terveink alapján, az 1985/86. és az 1986/87. tanévben is — *a szülőkkel karöltve igyekeztünk megvalósítani.*

Már a legelső, májusi, ún. megismerkedési szülői értekezleten (1. osztályosokról lévén szó) a szülők előtt vázoltuk az elkövetkező 2 évre szóló elképzeléseinket, amelyek megvalósításához kértük ötleteiket, segítségüket. Ennek a beszélgetésnek köszönhető, hogy a tanévnyitó ünnepélyen ismerősként üdvözöltük egymást a szülőkkel, s néhány kisgyermekkel is. Ez a mozzanat kis tanítványaink számára nagymértékben megkönnyítette, hogy az első iskolai napok családiasabbak, oldottabbak, hangulatosabbak voltak, a gyerekek nem érezték idegennek a nevelőket, az iskolát.

Nagyon jó gyakorlatnak bizonyult, hogy már az első tanítási héten iskolánk minden osztálya kirándult. Így a kicsik megismerték azt a „nagy családot”, amelybe beleszőpöndtek, amelynek tagjaivá váltak. Fontosnak tartottuk, hogy erre a kirándulásra eljöjjenek velünk azok a szülők, akik kezdettől fogva élénk érdeklődést tanúsítottak az iskolai élet iránt, látni és tapasztalni akarták, hogy milyen közegbe került gyermekük, ismerkedni akartak a szülőtársakkal, pajtásokkal, nevelőkkel. Ők szívesen és feltétlenül kivettek néha egy-egy munkanapot (még a legelfoglaltabb, legnagyobb intenzitással dolgozó munkahelyeken is!) azért, mert számukra első volt gyermekük elindítása az új életforma küszöbén, s fontosnak tartották, hogy aztán még nyugodtabban, még nagyobb lendülettel dolgozhassanak. Közülük kerültek ki később a szülői munkaközösség tagjai, hiszen őket igazán érdekelték az iskolai problémák, tennikészek voltak a gyermekek érdekében, feltétlenül együttműködést vállaltak az iskolával. Tevékenységük, tettere kész magatartásuk a kis közösség életében óriási jelentőségű volt, s ugyanakkor a legerősebb összekötőkapcsot jelentették a pedagógusok és a többi szülő között is.

Az első kirándulás közös élményei — étkezés, játék, felfedezések, fürdés, napozás, vetélkedők stb. — meghatározták a szülők, gyermekek, nevelők közötti kellemes viszonyt, s az együttműködés alapjául szolgáltak.

Az őszi szülői értekezleten a tanulmányi munka megbeszélése után az elsőrangú feladatra, az évi program kialakítására, elrendezésére is sor került. Megbeszéltük, ki miben tudna segíteni, konkretizáltuk a 2 éves programot.

Első osztályban még az ősszel *fűvészkerti kiránduláson, sétán* vettünk részt szülők bevonásával, tanárjelöltek részvételével, biológus szülő szakszerű vezetésével. Nevelési feladatok sokaságának megoldása mellett a közös uzsonnázás, utazás, játék erősítette a gyermekcsoportban az együvé tartozás érzését, s láncszemek összekapcsolódásához hasonlóan fonódtak össze a barátságok szülők és gyermekek között is.

Jelentős esemény volt a *Télapó-ünnepély*, melyre meghívtuk a szülőket, és ajándékokkal kedveskedtünk nekik. A baráti kis közösségekben jellegzetes név- és születésnap-i köszöntők mellett az ilyen jellegű találkozók jelentősebbek, mert itt a gyermekeknek kell tevékenykedniük — manuális munka, műsortanulás stb. — a szülők megnyerése, meglepetésszerzés céljából. A nyugdíjasoknak és az óvodásoknak adott Télapó-műsor felhívta a tanulók figyelmét arra, hogy nemcsak kapni, adni is jó, nekik is tevékenykedniük kell mások érdekében.

A napközis farsang — a szülők és gyermekek izgalma, lelkesedése, a megvendéglés, a közös teázás, tánc, versenyek, takarítás stb. — ismételten bizonyítékai annak, hogy csak közösen, egymást segítve tud eredményeket elérni a szülői ház és az iskola.

A szülőkkel történő együttműködés tette lehetővé, hogy a közös örömök mellett a közös gondok nyílt feltárására is sor került.

Családlátogatásainkat már az első félévben elkezdtük, először azoknál a gyermekeknél, ahol valamilyen problémát tapasztaltunk. Az a véleményünk, hogy a bajjo-

kat már akkor „orvosolnunk” kell, amikor csak tüneti jeleket észlelünk. A családlátogatások során jobban megismertünk egy-egy családot, mélyebben bepillantottunk életükbe, szokásaikba, és sokszor választ kaphattunk arra, miért is kedves, kellemes, nyugodt, ill. izgága, kötekedő, durvaságra hajlamos a gyermek az iskolában, társai között.

A szülők és a nevelők közötti barátság kiindulópontja annak megértése a szülőkkel, hogy az iskolában minden gyermek egyforma, s minden tevékenység csakis a tanulók érdekében történik. A negatív és pozitív tulajdonságok megismerése, felfedése, megvitatása és értékelése nélkül elképzelhetetlen a tanulók életének irányítása.

Családlátogatásaink mellett a *szülői értekezleteken, fogadóórákon, a napköziben* (naponta), de közös programjainkon is lehetőség nyílik a szülők-gyermekek közötti kapcsolat megfigyelésére, kötetlen, feltárulkozó beszélgetésekre, vajúdo, nehezen kibogozható problémák megoldására.

Anyák napi műsoros köszöntőnkön éreznők kellett a szülőknek, hogy az iskola kompenzálni akarja azt a segítséget, amelyet a szülői háztól kap. Soha nem kértünk pénzt virágra a szülőktől, úgy érezzük, a gyermekek verselése, dalolása, az általuk készített ajándék meghatóbb számukra, mélyebb nyomot hagy bennük.

Első tanévünk közös programját (a *dorozsmai* — fürdőzéssel, palacsintaevéssel, sportversenyekkel összekapcsolt — *kirándulás* után) egy nagyon kellemes, emlékezetes autóbuzos *makói kirándulással* zártuk. Az úttörőház gyermekkönyvtárának és rajzszakkörének rendkívül ötletes, nagy tetszést kiváltó gyermekjáték-kiállítását tekintettük meg, ahol a gyerekek játszhattak is a mintadarabokkal. Majd letelepedtünk egy Makón dolgozó édesanya vállalatának Tisza-parti csónakházában. A különböző sportversenyek, játékos vetélkedők megszervezése után — melyekben a szülők is aktívan részt vettek — terített asztal mellett a szülők, gyermekek és nevelők együtt fogyasztották el a bográcsban főtt pörköltet a finom makói kenyérral és ecetes uborkával. Kötetlen beszélgetés, pihenés után egyik anyuka léggömbfújó és -festő versenyt szervezett, majd csokoládéhalászat következett a fűben. Az árnyat adó fák alatt felüdült társaság hangos dalolással, vidám kacagással érkezett vissza Szegedre, élményeiket hosszan ecsetelve az iskola előtt várakozó felnőtteknek.

Úgy érezzük, első osztályban megteremtettük azt a családi légkört, amelyben nincsenek feltáratlan nehézségek, őszinteség uralkodik, a szülő érzi, hogy segítőtársai a pedagógusok.

A nyári vakáció után az iskolai kiránduláson, a délutáni strandoláson és az első szülői értekezleten teremtettünk lehetőséget — a napi beszélgetéseken kívül — arra, hogy a szülőkkel, gyermekekkel az évkezdnet nehézségeit és a csoporthagyományok folytatását megbeszéljük.

Szeptember végén közös, *autóbuzos kirándulást* szerveztünk a szülőkkel (beleegyezésükkel) a *Palicsi-tóhoz és az állatkertbe*. „Szülőink” aktivitása igazán megragadó volt — ki az útleveleket, az útlevelekhez szükséges adatok pontos gépelését, ki az autóbuz megvásárlását, ki az idegenvezetést stb. vállalta. Kis csoportokban (5—6 pájtás 3—4 felnőttel) szerveztük meg az ajándékvásárlást, a szabadkai gyermekszínház előadásának megtekintését, az állatkerti sétát, s a gyermekjátszóparkban a nagyszerű napozást, pihenést, beszélgetést. A tóparti séta, a fűben a hancúrozás, a vidám nótázás és tréfálokozás, színes, tarka, sokrétű élményt nyújtott mindannyiunknak. Itt már az is nagyszerű volt, hogy minden szülő ismerte gyermeke pájtásait, s a gyerekek is szívesen foglalták el helyüket a szétosztott, kisebb közösségekben.

Összel vállaltuk, hogy — minden hónap utolsó előtti hetének szombatján — az ún. „családi hétvégé”-n közös találkozás után mi, a nevelők veszünk részt a gyermekprogramon tanítványainkkal, hogy a szülők addig megtekinthessék a felnőttek ré-

szére tervezett rendezvényeket, ill. délben jöhessenek vissza gyermekeikért. Később ezekből a szervezésekből kimaradtunk, mert a szülők jelentős kezdeményezésnek ítélték, s szívesen vállalkoztak a szombat délelőttök közös programjaira.

Ebben a tanévben a téli szünet utolsó napján *karácsony délutánt* szerveztünk rövid műsorral, kis ajándékozással, vidám játékokkal, zenehallgatással egybekapcsolva a szülők részvételével. Rendezvényeinken a szülők és a gyermekek előtt is szeretnénk volna igazolni azt a tényt, hogy nem az ajándék nagysága a fontos, hanem a szív és a munka, amellyel készültek, s az a milió, amelyben és ahogyan átadásra kerültek.

NYÍLT NAP AZ ISKOLÁBAN

Észrevételeink és a szülők jelzései alapján második osztályban a legtöbb gondot a négy alapművelet elmélyítését szolgáló különböző feladattípusok megoldása és a matematikai fogalmak megismerése okozta. Ezért — terveinknek megfelelően — tanítási órán, ill. napközi foglalkozásra (nyílt napra és rendhagyó szülői értekezletre) invitáltuk a szülőket azért, hogy az iskolai tanórák és a szabadidős foglalkozások vezetésebe belepillanthassanak, konkrét segítséget kaphassanak, jobban lássák gyermekeik helyzetét az osztályközösségben (tudjanak viszonyítani), érzékeljék, hogy az egész napos munka mit jelent valójában a 8 évesek számára. Célnk volt az is, hogy a szülők érzékeljék, gondjaink, problémáink s örömeink is közösek.

A *nyílt nap és a rendhagyó szülői értekezlet* programját az SZMK tagjaival konkrétan megbeszéltük, és stencilezett lapon elküldtük felhívásunkat a szülőknek az alábbi szöveggel:

Kedves Szülők!

1987. február 6-án, pénteken rendhagyó szülői értekezletet tervezünk, amelyet fehérasztal-találkozóval kapcsolunk egybe. Ezen a napon sor kerülne egy matematikaóra és egy napközi foglalkozás bemutatására.

A napi program:

10.00—10.45 matematikaóra;

14.00—15.00 komplex napközi foglalkozás;

16.30—19.00 tájékoztatás a tanulók félévi munkájáról és családi beszélgetés.

Szeretnénk, ha a kedves szülők bepillantának az iskolai munkába, és az esti találkozón — a tanulók érdekében — lehetőség nyílnék a szülők közötti szorosabb kapcsolatok kialakítására. A családi beszélgetést egy kis enni-innivalóval tennénk vidámabbá, melyhez a szülők ötleteit kérjük.

Az SZMK aktivistáival karöltve szívesen szerveznénk hangulatosabbá az esti programot, amelyre feltétlenül csak a szülőket várjuk el. Reméljük, miután időben küldjük értesítésünket, a kedves szülők szabaddá tudják tenni magukat erre a napra, de legalább az esti összejövetelre.

Kérjük, elgondolásunkat vegyék fontolóra, és amennyiben részt kívánnak venni, szíveskedjenek érdeklődési szándékukat jelezni.

Üdvözlettel:

Hegedűs Andrásné, Ördögh Gyözőné

Nagy örömünkre igen élénk volt a reagálás, egyetlen szülőpár (ők síelni voltak) kivételével minden gyermek családja képviseltette magát. SZMK-tagjaink szülői értekezletet szerveztek, amelyen felosztották egymás között az esti találkozó tennivalóit, megbeszélték a segítségnyújtás lehetőségeit.

Mindannyian örömmel vártuk a szülők-gyermekek napját, s nem is hiába. Az anyukák, apukák sietve foglalták el helyüket az osztályteremben a *matematikaóra előtt*, s talán nagyobb izgalommal figyelték az óra menetét, mint a gyerekek. Mindenki aggódva nézte csemetéjét, vajon jelentkezik-e, megfelel-e a szülő óhajának, követelményének. Többen jegyzeteltek, hogy a feladatok megoldásának módját otthon is figyelemmel kísérhessék, gyakorolhassanak, segíthessenek. (Az óra célja ugyanis az volt,

hogy a szükséges gyakorlási eljárásokkal, feladatmegoldási lehetőségekkel a szülők is tisztában legyenek. Erre hívta fel a figyelmet óra alatt az osztályfőnök.)

A *komplex napközi foglalkozáson* a gyermekekkel együtt vidáman szórakoztak, derültek, izgultak a szülők. A kis csoportok egymással versengtek a farsangi — krepppapírból fonott, hajtogatott — díszek, négyzetlapocskákból kirakott bohócok, tarka bohócfejek minél ötletesebb, színesebb elkészítéséért. A farsangi műsor szórakoztató verseit, mondókáit, a Vajaspánkó szereplőit, s az ügyes és esztelenkedő fiú-lány táncos-párokat harsány kacagás kísérte.

A foglalkozás után az anyukák a tanári szoba díszítésével, a szendvicsek elkészítésével, terítéssel, az apukák az erősítőberendezés elhelyezésével és az üdítők elhoztalával voltak elfoglalva.

17 órakor a hangulatosan és izléselesen feldíszített tanári szobában vidám hangulat uralkodott. A 6 személyre terített asztalokat megszámoztuk, s az ajtóban számot kellett húzniuk a szülőknek, így tudták meg, melyik asztalhoz kerülnek. Célunk ezzel is az volt, hogy az asztaloknál is ismerkedjenek a szülők, a véletlen hozza össze őket. Dr. Veszprémi László igazgató úr, Ördögh Gyözőné osztályvezető és az SZMK-elnök anyuka köszöntése után az osztályfőnök számolt be a félév eredményeiről — ezen a napon volt a félévi értesítő osztása — negatívumokról, pozitívumokról. Hangsúlyozta, hogy a családi otthon és az iskola közötti jó kapcsolatok kialakításának, elmélyítésének, a kölcsönös segítségnyújtásnak egyik mozzanata volt a nyílt nap két foglalkozása, amelyeket a jövőben szeretnénk megismételni. A szülők hozzászólásaik után választ kaptak a tanórával és a napközi foglalkozással kapcsolatban felmerült kérdéseikre, majd az osztályvezető megköszönte támogatásukat, és kérte, hogy ezt a következő hónapokban is igénybe vehessük.

A rendhagyó szülői értekezlet második felében a szülőket igyekeztünk aktivizálni. Két kalapból az anyukák a férfiak, az apukák a hölgyek nevét húzhatták ki. A cédulákra írt nevek alapján fel kellett ismerni a tanulók szüleit, ill. be kellett mutatni azt a szülőt, akit ismertek. A hangulatos bemutatkozás után érdekes versenyt hirdettünk az iskola életével, a gyermekek munkájával és a farsanggal kapcsolatban. A legérdekesebb feladatnak a tanulók magnószalagról felhangzott olvasása, dalolása és versmondása bizonyult, ill. rajzos munkájuk, amely három témakört — a családot, a család barátait és a gyerekek barátait — ölelt fel. A szülők bizonytalankodása, kételkedése, az egymás kezéből kikapkodott rajzok vidám jeleneteket produkáltak. A megválaszolt kérdésekre és felismert gyermekmunkákra pontokat kaphattak a családok. A pontszámok értékelése után nagy tapsot kapott az első helyre került ügyes szülőpár.

Ezután halk zene és az anyukák által készített szendvicsek, sütemények, üdítők mellett beszélgettek a jelenlevők egymással és a pedagógusokkal. Az est érdekes színt foltja a nevelők meglepetése, a meleg, szalagos, baracklekváros fánk megérkezése volt, amely osztatlan sikert aratott. A kellemes találkozó után a szülők összefogásával hamar eredeti, hivatali helyiséggé alakult át ismét a tanári szoba, és a gyerekeknek is bőven jutott még a sok finom falatból, amit elcsomagoltak az anyukák.

Február 13-án került sor a gyermekek *napközi farsangjára*, amely ebben a tanévben is sikeres volt — jelmez nélkül, a szerepeiknek megfelelő ruhákban táncoltak a műsor után a pájtások 3—4 felsős, hajdani tanítványunk és a nevelők segédletével. Önfelédtt magatartásuknak, versenylázuknak, vetélkedőkédvüknek a szülők és a meghívott kis elsősök is örvendeztek.

Mi, nevelők örömmel és meglepéssel nyugtáztuk, hogy több szülő előtt is még fontosabb lett az iskolai tevékenységek utáni érdeklődés és az ezekben való részvétel.

A két esemény után felkértük a szülőket, hogy kérdéseinkre írásban, név nélkül mondják el véleményüket az iskola eddigi munkájával kapcsolatban, s közöljék pozi-

tív, ill. negatív jellegű meglátásaikat. (Úgy gondoltuk, hogy a baráti szálak szorosabbá fonása így egyszerűbb, természetesebb módon nyilatkoznak meg írásban.)

Igen nagy örömmel olvastuk a szülők hasznos információit, véleményüket, gondoljaik ecsetelését, melyeknek megbeszélésére a márciusi szülői értekezleten került sor.

Többen jelezték, hogy örülnek a gyors információcserének a szülők és nevelők között, s ezt várják a jövőben is. Kiemelték, hogy gondoljaik megoldásához az iskola részéről maximális segítséget kaptak. Jelezték, hogy igénylik a találkozásokat, beszélgetéseket, közös (szülői-iskolai) megmozdulásokat.

A visszajelzések mindegyikében a szülők támogatásukról biztosították az iskolát, többen a gyakoribb személyes találkozásokat kérték, rövid közös programokat ajánlottak.

A szülőknek — amellet, hogy bizalmat szavaznak az iskolának, és segítséget látnak a pedagógusban — érezniök kell: szerepüket az iskola nem vállalhatja át. Országos fórumokon, napilapok hasábjain emelik ki napjaink legfontosabb, leglényegesebb gondolatát: *a mai gyermekek életében, felnőtte válásában a családi otthonnak van a legnagyobb szerepe.*

JEGYZETEK

[1] *Dr. Gácsér József*: A család és az iskola a gyermekért. Módszertani Közlemények, 1983. 23. évf. 1. sz. 20. o.

[2] *Dr. Ranschburg Jenő*: Szülők lesznek. 1979. 112. o.

Felhívás: Előfizetőinkhez!

Abban a reményben, hogy változatlanul folyóiratunk olvasója marad, tisztelettel kérjük, hogy az 1989. évi előfizetési díjat (100,- Ft) az alábbi számlára befizetni szíveskedjék: OTP körzeti fiókja Szeged, Aradi vértanúk tere 280-98 029-666. sz. Jóváírandó a Módszertani Közlemények 393. sz. számlájára.